

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVIII.

„GAZETA“ iese în fiecare zi

Abonamente pentru Austro-Ungarie
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 3 fr. pe an.
Se primumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. etajiu
I. Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu d-nul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisorile nefrancate nu se
primesc.
Manuscrisurile nu se returnează.
INSERATE
Se primesc la Administrațiune în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nax. Angenfeld & Emmerich Les-
nor., Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppalik.
In Budapesta la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iulia
Leopold (VII Erzsebet-közt).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pu-
blicări mai dese după tariful
și învoială. — RECLAME pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

Nr. 92.

Brașov, Miercuri 27 Aprilie (10 Mai).

1905.

Tisza rămâne încă....

Tot mai mult se dă pe față, că Tisza cu ai săi fac încercări desperade de a salva existența partidului liberal și a-l scotea éráși de-asupra apei, decât nu pentru timpul cel mai apropiat, cel puțin pentru un timp mai îndepărtat, când după toate prevederile va fi cufundat carul statului binișor în glod și de cătră noii lui mântuitori. Și este cu deosebire semnificativ, că așa șisele cercuri competente vienese par a se ține încă cu amândouă mâinile de conjunctura, despre care vorbim și care țintesc la rehabilitarea partidului liberal.

In coaliție curtea și cercurile militare par a avé puțină încredere, mai ales că ea nu reprezintă decât un fel de concentrare *ad hoc* a adversarilor instituțiilor comune, din care concentrare numai Dumneșeu știe ce se va mai alege. Vădurăm cum s'a introdus desbaterea asupra faimoșei adrese a coaliției. Nici un avânt, nici o însuflețire, nici o hotărîre energetică și lămurită, ci un simplu joc cu tot felul de considerațiuni ale oportunității momentului, vădându-se din toate numai o singură intențiune neîndoiosă, aceea adevărată de a răsturna și nimici partidul liberal și sistemul lui, sistem ce s'a bucurat până acuma de renumele de a fi fost singurul sprijin al dinastiei.

Dilele prime ale desbaterei adresei ne-au înfățișat viua iconă a luptei desperade dintre guvernul dimisionat și partidul cădută, care însă deține încă și ađi puterea, și între tabăra aliată a celor, cari stăruie să ajungă la putere și să ocupe pe totă linia pozițiunile de până acuma ale partidului liberal.

Ministru-președinte Tisza și-a justificat și de astă-dată renumele de bun agitator, întrebuițând ocaziunea de a ataca popularitatea coaliției în două direcțiuni: insinuându-i mai

întăiu că, vrînd din interes să cruțe susceptibilitățile popórelor nemaghiare, a eliminat din programul său cestiunea maghiarizării școlilor; al doilea silindu-se a o discredită înaintea claselor posesóre din țără, descriind cu multă dibăcie și în parte mare și cu multă resonare relele și ravagiile, ce le va aduce cu sine acțiunea pentru apropiata separațiune a teritoriului vamal de acela al Austriei.

Acésta a fost și cauza, că coaliția și-au pierdut răbdarea și, cu ajutorul bádărăniei unor deputați din tabăra lor, au produs cunoscutele scene turbulente contra lui Tisza, somându-l să se care odată de la postul ce-l ocupă; ba, pentru a zădărnici efectul espunerilor ministrului președinte privitoare la cestiunea vamală, a intrat în acțiune însuși șeful agrarilor contele Alexandru Karolyi, care a accentuat, că dorește separarea economică de Austria, firesce însă și el numai sub cautela așa șisului period de tranziție, care în cele din urmă póte să dureze câți-va ani, dér și decî de ani.

Natural că mergerea la Viena a lui Tisza, care a petrecut acolo până eri séra, a trebuit să încordeze mult interesul coaliției care se concentrează în întrebarea: merge Tisza ori rămâne?

Ce se știe până ađi despre rezultatul celor două audiențe ale contelui Tisza la Maj. Sa, nu pledază de loc în favorul dorințelor coaliției. Monarchul nu vrea nici-decum să-l mântuiescă de conducerea afacerilor, ér ministru de finanțe comun Burrian, cu care Tisza s'a sfătuit câteva óre, să fi declarat la rëndul său, că nu póte nici-decum se primescă a-l înlocui în conducerea afacerilor.

Tisza rămâne dér încă deocamdată, ér desbaterea asupra adresei își póte continua mersul neimpedecat.

Brașov, 26 Aprilie v.

»Austro-Ungaria — Elveție monarchică«. Contele Lützw, mare proprietar în Bosnia, fost consilier de ambasadă și fratele ambasadorului austro-ungar din Roma publică un remarcabil articol în »Westminster Gazette« din Londra. Actuala crisă o consideră ca foarte periculoasă pentru puterea și existența Austro-Ungariei. Menținerea dualismului ar fi după Lützw o absurditate. Tótă lumea se miră că pactul de la 1867 a putut să dureze așa de mult. Se impune transformarea monarchiei pe alte baze, decât e să se evite procesul fatal de descompunere. »Soluția cea mai bună pentru monarchia austro-ungară ar fi — încheie contele Lützw — decât s'ar da *autonomie națională și teritorială fie-cărui popor și astfel întregul imperiu să se transforme într'o „Elveție monarchică“.*

Camerele române și-au reluat eri, Lună, ședințele și vor continua lucrările lor până Sâmbătă în 14 Mai st. v., când va fi închisă sesiunea.

Desbaterea adresei cătră Coronă.

Ședința de la 6 Mai a dietei.

Babó Emil, cerînd cuvînt în cestiune personală spune, că a amintit în ședința precedentă, că Tisza a retras proiectul despre instrucțiunea primară. La acésta Tisza a răspuns: *Nu-i adevărat.* Vorbitorul dovedește cu ăiarul camerei, că înainte de 18 Noemvrie, guvernul a retras toate proiectele. Cine a spus, decî, adevărul? El séu Tisza?

Ministru președinte Tisza: Retragerea n'a fost decât formală și a avut scopul de a-se puté desbate revizuirea regulamentului. La timpul său a declarat, că menține în întregime acest proiect. Nu-i decî adevărat, că ar fi retras ceva.

Babó M.: De sigur, că prin lansarea cestiunii proiectului acestuia, Tisza a voit să arunce tăciunele în coalițiune. Întrébă, cu ce a mulcomit Tisza pe Sași, cari de la început au fost contra reformei.

Tisza: N'am numit pe aceia, cari aveau îngrijiri în contra unor dispozițiuni ale proiectului, fiind-că era un fapt noto-

ric. Știea fie-cine, că membrii de ai partidului liberal, cari aparțin unei séu altei naționalități nemaghiare ale patriei, aveau în adevăr îngrijiri, nebasate și neîndreptățite după a mea convingere, dér de bună credință față cu acest proiect. (Sgomot în centru.)

Aurel Vlad: Nici nu se póte ca ei să rămână acolo. (Sgomot în stînga și dreapta camerei.)

Tisza: Eu însă țin, că *cetățenii nemaghiari ai acestei patrii, atunci sunt cetățenii fideli nu numai patriei maghiare, dér pórta la inimă și interesele rasei lor, când se contopesc într'una séu alta din partidele maghiare politice și când nu figurează în viața publică maghiară ca grupuri naționaliste separate.* (Aplause și aprobări vii și prelungite în dreapta), *ci ca membrii ai v'runei partid politic maghiar.* (Vii aprobări generale.) Cei cari în viața publică maghiară se deosebesc și se izolază pe basă de programe naționaliste separate, de ceilalți factori ai vieții publice maghiare, nu numai iau o pozițiune dubioasă din punct de vedere al fidelității cătră stat (Vii aprobări și »eljen«-uri), *ci sevrșesc tradare și în contra rasei lor proprii.* (Vii aprobări generale.)

Br. D. Banffy: Ministrul președinte a trebuit la tot cazul să retragă proiectul instrucțiunii primare, fiind-că doria revizuirea regulamentului. Trebuie să recunoască în merit, că Tisza are dreptate. Se bucură însă, că dieta nu va desbate proiectul școlar al lui Tisza, căci acesta este o *operă superficială, pe când cestiunea instrucțiunii populare trebuie rezolvată fundamental în mod eficace și conform intereselor naționale* (Desaprobări în centru, sgomot pe băncile naționalităților.) Suntem stat național.

A. Vlad: Stat de drept! Nu stat național! (Mare sgomot.)

O voce din stînga estremă: Liniște lipitoare mică.

Br. Banffy: Nimeni nu-i va puté dovedi, că a sprijinit naționalitățile, deoarece a dat piept foarte energetic, însă conform, intereselor statului, cu agitațiunea naționalistă. Primesce adresa, căci e corect, ca Maj. Sa să se fie orientat asupra situațiunii de forul competent. Adresa nu e un program de guvern; lipsesc din ea multe ce coalițiunea consideră ca necesar; opoziția vré însă să fie clarificată asupra cestiunii, decât avem constituțiune corăspundătoare parlamentarismului? E trist, când în acésta luptă de însemnătate istorică trebuie să ne înđoim în integritatea constituțiunii. Crede,

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Friedrich von Schiller.

In ăiua de 9 Mai se împlinesc o sută de ani, de când a murit Friedrich von Schiller în Weimar. Pe esplanada din acel oraș, numită acum strada Schiller, există până în ăiua de astăđi simpla casă burghezescă pe care el a cumpărat-o la 1802 de la englezul Mellish, și unde a locuit cei din urmă trei ani ai vieții sale. O casă nepretentioasă, póte cea mai nepretentioasă dintre casele poeților aflătoare în vestita reședință a muselor, astăđi însă împreună cu celelalte, loc de pelerinaj, unde în fie-care an se adună cete de călători din tóte părțile lumii. In încăperile păstrate neschimbate ca un sanctuar se aflau înainte cu două-decî de ani încă o mulțime de reliquii Schilleriane. In cabinetul său de lucru era masa de scris, pe care o cumpărase cu doi Carolini*), patul

*) Monedă de aur bătută la 1732 de Carl Filip al palatinatului, imitată și în alte state germane de sud. Valórea comercială 11 fl.

neîmpodobit, în care a murit, césca lui de cafea, tabatierea de prisat, șuvițe din pěrul său, din al ducelui Carl August și Goethe, o scrisóre adresată de dănsul surorii sale Cristofina, un afiș teatral scris de mîna lui, ghitara Lotte sale, un pian, la care el a cântat uneori, apoi un album omagial și cununi de la serbarea Schiller din 1859.

In acésta casă a primit el în tóamna anului 1802 diploma împărătescă de nobil și tot aici și-a scris el însuși diploma de nobil neperitoare în ultimele sale lucrări »Mirésa din Messina«, »Tell« și »Omagiul artelor«.

Aici l'a văđut Goethe pentru ultima óră la 29 Aprilie 1805, aici a zăcut bolnav de la 1 Mai în fantasiile frigurilor, aici și-a luat un rēmas bun duios de la credincioasa sa soție și apoi în séra ăilei de 9 Mai și-a închis ochii pentru tot-deuna. De aici i-a fost transportat cosciugul în nóptea de 11 spre 12 Mai, însoțit de vre-o două-decî amici și cunoscuți, în cripta cimiterului bisericeii s. Iacob, unde i-au fost păstrate rămășițele păméntesci până la 16 Septemvrie 1826, când au fost transportate alătura de cele ale ducelui

Carl August, în cripta princiară, unde după șéze ani și-a găsit și Goethe ultimul repaos.

Intr'aceia i-se răspândi renumele în tótă lumea. Voltaire își pierduse supremația asupra literaturii europene. Literatura germană se avěntă nu numai ca congeneră, alătura de cea francesă, care dominase secolul XVIII, dér în romantică își făcú pe Dante, Shakespeare și Calderon aliați, și puse pe clasicii săi, Goethe și Schiller, alătura de poeții cei mai mari ai tuturor timpurilor. Poeți francesi și englesi, italieni și spanioli, scandinavii și slavii traduc dramele lui Schiller. Corneille și Racine ajung pe a doua linie față cu dănsul. Intre tragicii cei mari ai Grecilor și Shakespeare el ocupă un loc însemnat la mijloc, apropiindu-se când de aceia, când de aceștia, dér păstrându-și cu desăvêșire independența proprie, neaș germană. Nici Byron, nici Alfieri, nici Manzoni nu ating grandórea și forța, pe care o au tragediile lui Schiller în desvîrșirea lor armonică și frumuseța classică. Germania póte fi mândră de el. Nimeni altul, nici chiar Goethe, n'a fost în stare să en-

tusiasmeze atât de mult poporul și tinerimea. Din tinerețe baladele lui sunt desfătarea tuturor, o bucată de epică, care lucră în popor îndemnând, formând însuflețind ca cantecele lui Homer la Greci. Tinerul se încăldește cetind lirica cugetelor sale cu sbor înalt, plină și caldă — pentru libertate și adevăr, pentru frumuseță și artă, pentru o lume ideală ce se înalță mult peste cele vizibile și pipabile, deși se oglindează în acestea. Cântecul despre clopot răsună prin tótă Germania ca o melodie isvorită din adăncimea sufletului poporal și își găsește ecoul în milioane de inimă. Wallenstein și Maria Stuart, Fecióra de Orleans și Tell devin nisce figuri, cari trăsesc mai vii, mai puternic mai neșterse de cât prototipurile lor istorice, cu tot ce cercetarea séu critica au scos la lumină asupra lor. Și în tocmai ca figurile acestor drame, așa și înțelepciunea sentențioasă a lor a devenit o avere comună, ideile ce se întrupă în ele, însuflețirea ideală, de care sunt pătrunse, vieță ca un ferment roditor în poporul german.

Iubirea pentru creațiunile aceste po-

că domnitorul va înțelege, în fine, voința majorității parlamentare și va numi un guvern după voința acesteia.

Noul partid — urmează Banffy — se află într-o pozițiune foarte favorabilă față cu adresa, căci ea conține întreg programul acestui partid. Înainte cu câțiva ani nutria îngrijiri (când s'a pus la ordinele dărilor afacerea comunei maghiare. Dér decă s'a pus odată, nu putem face altceva, decât să ne punem pe punctul de vedere al dreptului. Honvețimea și glótele încă sunt o parte întregitoare a armatei și decă aici am putut stabili, ca comanda să fie maghiară, atunci putem să maghiarisăm comanda și în alte părți ale armatei ungare.

După raporturile de ađi și după cum e situațiunea actuală europeană, viitor sigur nu pot să aibă decât statele naționale. Trebuie să ținem cont de acesta. Marele imperiu german află necesar, pentru a-și scote în relief caracterul național, ca față cu naționalitățile de pe anumite teritorii să ia poziție prin instituțiuni în interesul direcției naționale. (Mișcare în centru.) Mica Românie romanisază sistematic pe Maghiarii cu trecut istoric secular (???)! Contrațicere în centru! Adevărat, așa este! În stânga. Strigări în centru: „Nu-i adevărat! România n'o face acesta!” Strigări din stânga: Dér și în România e nemțescă comanda? Presidentul sună.)

E un mare adevăr, că numai statele naționale au drept de existență. Statul, care nu scie să devină național, ci rămâne în caracterul său poliglot, n'are viitor. Prin urmare în privința acesta trebuie să promovăm conștient și în cel mai hotărât mod dezvoltarea direcției naționale, să nișuim din toate puterile noastre a scări gradat până la totală dispariție caracterul poliglot al statului. E vorba aici de interes de stat, care ordonă, că deși suntem stat de drept, concepțiunea acesta să se valideze ađi numai până la limita în interiorul căreia ea servește interesele națiunii maghiare. (Adevărat! Așa este! În stânga. Mișcare în centru.) Dreptul individului, deplina egală îndreptățire e firesc că trebuie să fie, și trebuie să stăm pe baza ei; însă a interpreta dreptul naționalităților așa, ca să dăm acestor naționalități individualitate deosebită în țera acesta, — nu se poate, căci atunci am săpa înși-ne mormântul viitorului nostru de stat.

Deoarece experiența dovedește, că în multe privințe organizația actuală a armatei servește scopuri poliglotte, e necesar din punct de vedere național, ca să ne ajutăm în privința acesta prin limba de regiment. Sunt, ce e drept, aderentul comunei maghiare, dér totuși nu acesta este mai importantă, ci cestiunea limbei regimentului. Proporția numerică a Maghiarilor în țera e de 52, procentul celor cari vorbesc ungurese 60, 60 dintre soldați 70% sciu ungurese (Atunci ce mai vrei, decă așa este cum ăiceți? — Culeg.) Ușor am puté decă ajunge, ca în fie-care regiment din Ungaria limba de regiment să fie maghiară și astfel să învățăm și restul de 30% din miliție limba maghiară. Astfel regimentele din Ungaria ar servi scopurile naționale maghiare. Acesta e prima problemă...

Milan Hodzsa: Ca să fi ministru-președinte.

Br. Banffy: Nu, pentru-că nu e dată posibilitatea împrejurărilor și nici n'ași voi. Dér ori-cine ar fi ministru-președinte,

chiar și de ar rămâne Tisza, de ceea-ce Dumnezeu să ne ferescă, într-o opoziție aliată va scie să respingă și atunci nișuim-tele naționalităților. (Aplause în stânga)... Înființarea teritorului vamal independent este ađi o dorință a majorității națiunii. În ce privește reforma parlamentară Banffy declară, că e aderentul sufragiului universal cu restricțiunea însă, ca prin acesta să nu se păgubescă interesele maghiarismului și nimic să nu împiedece construirea statului național maghiar.

Br. Ernst Daniel critică adresa și declară, că n'o primesce, tocmai fiind-că ea este redactată așa, încât ori-cine poate s'o primescă. Adresa n'are nici un scop. Ceea ce se spune în ea, se cuprinde și în programul lui Tisza.

Contele Al. Karolyi șeful agrariilor maghiari, declară că nu crede ceea-ce a dis Tisza, că majoritatea actuală ar voi să jertfescă publicul agricol pentru a-și ajunge scopurile, nu vré să credă nici aceea, că teritoriul vamal independent ar fi o lovitură atât de mustrușă pentru poporul agricol. Tinta finală este independența țării. Primesce adresa.

Presă maghiară despre adresa clubului naționalist.

„Az Ujság”, organ tiszaișt, spune, că »mai multe pasaje din vorbirea prin care Dr. T. Mihalyi a introdus adresa, au plăcut majorității coalițiunii, din care cauză l'au și onorat cu aprobări. În contra adresei însă, care în unele puncte se ciocnesc cu politica națională maghiară, nu s'a ađit nici un cuvânt măcar de protestare de pe băncile coalițiunii. Mihalyi de altcum a cetit adresa într'un ton, încât abia putea fi ađită. Cei cari stau mai departe, n'aveau cuvoscintă despre câte-un pasagiu mai gravosinos, decât atunci, când patrioții coalișaiți din jurul lui Mihalyi îi întorceau spatele, pôte pentru-ca să vorbescă despre mersul vremii.«

Tot „Az Ujság” ăice în același număr, că reimprospătarea legii instrucțiunii primare e o afacere foarte neplăcută. »Coaliția vré să câștige și pe deputații naționaliști, dimpotrivă în politica națională nu vré să rămână îndărăt partidului liberal. Dér amintirea acelei legi încă este una din apucăturile lui Tisza contra coalițiunii. Ea a fost eliminată din adresă, pentru-că în decursul dezbaterii s'o ia între cestiunile, ce trebuie clarificate. Din contra, fôia principală coaliționistă dă deputaților naționaliști să înțelegă, că decă vor intra în coalițiune, pot să conțeze la bunăvoința maghiară, însă față cu coalițiunea nu pot să ajungă nimic. Êtă dér, că coalițiunea formată pentru construirea statului maghiar, oferă naționalităților concesiuni, decă se vor alătura la ea. Partidul liberal și-a apropiat legea instrucțiunii populare, deși a riscat repășirea deputaților naționaliști. Asta nu înșamnă altceva, decât că lor toate le sunt permise, și nu aceea este politică națională, care e națională, ci aceea, pe care o fac ei.«

„Alkotmány”, organul partidului popular, ăice: »La finea ședinței s'a ađit un glas nou. A vorbit în numele partidului valah Teodor Mihalyi, ba a prezentat și un contra-proiect de adresă. Contra-adresa, care a sunat fără efect, n'a produs valuri prin lipsa de conținut bătătoare la ochi; cea mai mare surprisă a produs-o subscrierea, pe care »cu distinsă stimă« a mijlocit-o cel ce a prezentat contra-proiectul. Altă belea n'a produs.«

Tactică nelolială.

Sub titlul acesta »S. D. T.« în numărul său de Duminecă luând notă de un articol al lui Berthold Weisz publicat în »P. L.« referitor la maghiarisarea naționalităților, constată că este un sistem încetățenit în timpul din urmă la liberali de a se fali cu creațiunea lor de rușinosă amintire, proiectul școlilor primare, și a face reproșuri coalițiunii, că n'au adoptat acest proiect, ca un obiect prețios de inventar.

Organul săsesc își termină articolul așa:

»De două și de trei ori greșită și inutilă — abstrăgând de la imoralitatea ei politică — este reînnoirea acestei rele tactice în momentul present. Căci nu vor isbuti din acest punct de vedere nici a sparge coaliția, nici a întrece opoziția în »sentimentul național« în fața alegătorilor. Ori va declara imediat coaliția că ea este gata la șovinismul cel mai extrem în această cestiune și cu acesta a smâncit numai de cât arma din mâna partidului liberal. Ori ea nu pôte să-și însușescă proiectul reformei școlare din considerațiuni față cu partidul popular, dér ar avé osută de căi și mijloce, spre a egala acest mic desavantaj și a încerca partidul liberal cu un nou odiu național. În primul cas, tot succesul tacticii ilioiale, inaugurate de Tisza, n'ar fi de cât păgubirea intereselor de viață juste ale nemaghiarilor, ér în al doilea — pôte același lucru, deși în alt chip... Din acest motiv este de înțeles, că noi Sași, ai căror reprezentanți de 1/2 an sunt membri partidului liberal și cu totă căderea acestui partid, încă și acum ăin la el cu credință, suntem de-a-prope interesați la încercările acestea tactice ale ministrului președinte. Nu ne pôte fi indiferent, decă contele Tisza se pregătesce a răsplăti credința deputaților noștri cu aceea, că el abuzază de interesele scumpe reprezentate de dănsii spre a le face obiect ale unei cărniri nevrednice în politică, fără a mai sta sub presiunea știută a împrejurărilor, care anul trecut se mai putea invoca așa ăicând spre scusa lui. După cât cunoșcem dispoziția poporului nostru, nu credem că la noi se vor uita mult timp la acest joc, fără să ridice pretenșiunea, ca deputații noștri să tragă consecințele. Nu dăm celor 13 voturi să-

sesci mai mare importanță de cât li-se cuvine, totuși credem că partidul liberal în actuala sa situațiune nu se pôte așa ușor lipsi de ele și de aceea n'ar trebui să lucreze cu atăta ușurință într'acolo — ca să le piardă«.

Crisa ungară.

Ministrul președinte Tisza, după-ce s'a răfuit încâtva cu coalițiunea în discuția adresei și după-ce și-a mărturisit încă-odată în cameră atitudinea sa ostilă și dușmănosă față cu naționalitățile, s'a dus Duminecă la Viena unde a fost primit în audiență de Maj. Sa. Audiența lui a durat o oră. După audiența a conferit cu contele Goluchowski și a cerut în scris o întâlnire cu ministrul comun de finanțe Burrian.

Tisza nu s'a reintors la Budapesta, ci a rămas în Viena și pentru ăia de erî, Lunî, și a fost primit din nou în audiență la palat. Mai înainte însă a conferit timp îndelungat cu Burrian.

Faptul, că Tisza a rămas două ăile în Viena și că a conferit cu amintirii bărbaiți de stat, se interpretază în cercurile politice în sensul, că de astă-dată audiențele lui n'au avut numai scopul de a raporta monarhului asupra situațiunii, ci ceva mai mult. E vorba adevă, să fie absolvat definitiv de sarcina de ministru-președinte, și în legătură cu acesta să tracteză acum érași de numirea noului ministeriu.

Numirea unui nou ministeriu, ori de ce colóre ar fi, e reclamată actualmente și de împrejurî, ce cad în afară de politica internă ungară. În primul rând sunt cestiunile vamale. Hotărârile conferenței vamale nu pot fi verificate decât de guvern responsabil. Afară de acesta opiniunea publică și guvernul austriac așteptă decisiunea asupra sorții pactului dela declarațiunile, ce le va face guvernul ungar față cu întrebările, ce i-le va pune guvernul austriac.

Dela acesta și alte împrejurări așteptă cercurile politice maghiare o rezolvare apropiată a crizei, fie și numai peun timp ore-care nederminat. Sunt însă numai speranțe. Nici un indiciu sigur nu este, care ar puté să dea acestor speranțe o valóre reală.

Intr'aceea în dieta ungară se urmază dezbaterea asupra adresei. În ședința de erî au ținut discursuri cei anunțați la cuvânt din tabera coalițiunii. Și s'au mai anunțat mulți, așa încât se prevede, că dezbaterea va dura încă mult timp. Și nu se crede, ca înainte de a-se încheia această dezbateré, să urmeze vr'o decisiune definitivă în afacerea crizei din partea locurilor competente din Viena.

Sinodul arhiepiscopial din Sibiu.

(Raport special al „Gaz. Trans.”)

Sibiu, 7 Maiu.

Șed. I. 7 Maiu 1905.

Sfta liturgie a fost celebrată cu pompă deosebită din partea I. P. Sale d-lui arhiepiscop și metropolit Ioan Mețianu asistat de protosincelul Dr. Remus Roșca, apoi protopresbiterii Nicolae Ivan, Demetrie Moldovan, Dr. Ioan Stroia și diaconul Demetrie Câmpean. Răspunsurile liturgice au fost cântate de corul seminarial sub conducerea profesorului Tim. Popoviciu.

La órele 11½ I. P. S. Sa arhiepiscopul și metropolitul, prin o vorbire rostită cu multă vervă, deschide sesiunea sinodală pe anul 1905.

I. P. S. Sa accentuează încă la început, că în anul precedent biserica, dér mai ales școlile au întâmpinat unele cercări îngrijitoare, cari pretind sacrificii tot mai mari. Spune, că s'a ivit în timpul din urmă un simptom îngrijitor, acela al slăbirei zelului în cercetarea mai regulată a bisericii din partea unor inteligenți, ba chiar și a acelora, cari stau în serviciul bisericii. Simptomul acesta trebuie înlăturat, ca nu cum-va poporul să vadă în lipsirea in-

tice s'a transplantat firesce și asupra idealistului poet. Operele sale au fost retipărite mereu în ediții nenumărate, făcute accesibile ori cui prin ediții eftine, și apoteosate în pompoze ediții de lux. Cercetătorii de texte au scormonit și cele mai perdue file din manuscriptele lui, cercetătorii biografici cele mai mici detaluri ale vieții lui. În abecedarele copiilor se află deja cântecelul micului Walter din »Tell«, în cărțile de cetire baladele și cântecele lui cele mai frumoșe, fragmente din prosa și dramele lui. În toate antologiile și crestomatiile, Schiller ocupă alătura cu Goethe primul loc. Comentarele nu mai au sffrșit și literatura Schilleriană forméză o imposantă bibliotecă. Compositorii se făcură stăpâni pe cele mai frumoșe cântece ale lui, artiștii de celebră i-au eternizat figurile poetice în stampe și tablouri, sculptorii, începând cu renumitul Dannecker au preamărit propria lui figură în statue și busturi. Și apoi au urmat piețele și străđile Schiller, museele și fundațiunile, cari pörtă numele lui, teatrele, premiile, societățile și bibliotecile Schiller. Bustul colosal ar-

tistic făcut de Dannecker împodobesce biblioteca din Weimar. În fața teatrului vechiu din Weimar se află statua dublă a lui Goethe și Schiller după modelul lui Rietschel, care caută a rezolvi rivalitatea hegemoniei celor doi poeți prin cununa comună a amicitiei. În Marbach și Ludwigsburg, în Hannover și Stuttgart, în Mainz și München, în Jena și Mannheim, în Berlin și Viena mărețe monumente intrupéză în metal și piatră trăsăturile marului poet și venerația poporului său pentru dănsul.

Pe monumentul Prinț Albert în Londra, el stă alătura cu Homer și Dahte, Shakespeare și Goethe înainte, în rândul celor mai mari poeți ai tuturor secolelor. Cel mai particular monument i-l'au ridicat însă Elvețienii recunoscători ai cantónelor străvechi, pentru al căror spirit popular evlavios-cinstit și setos de libertate Schiller împletise cununa cea mai glorióasă poetică. În inima acestei țări alpine prea frumoșe, lângă lacul cel mai frumos al Europei, în fața liniei Gotthard, nu departe de livețile verđi ale lui Rütli, pe

Mythenstein, o stâncă pitorească în lac, se pôte ceti în litere colosale de aur: „Dem Sänger Tells Friedrich Schiller. Die Urkantone 1859. Inscriptia eterniséză totodată însuflețirea jubilară, cu care s'a serbat în acel an aniversarea a 100-a a născerii lui Schiller în toate colțurile locuite de Germani, până și peste oceane, cel mai strălucit triumf, pe care l'a serbat vr'odată un poet german, și deși în deceniile ce au urmat a crescut și renumele lui Goethe din ce în ce mai mult, totuși amicului nu l'a scos pe amic din amintirea poporului german, și lumea este destul de largă, ca să-i cuprindă pe amândoi.

Și celebritatea universală nu i-a căput lui Schiller în pólă ca un dar al Zeilor, ci a trebuit să-și câștige cu multe dificultăți. Și n'a trăit să pótă vedé decât începuturile acestei celebrități, și nici de aceasta nu s'a putut bucura netulburat. Vieța lui — abstrăgând de la câte-va oase — e o istorie de suferințe. (A. Baumgartner. S. I.)

teligenței de la biserică desconsiderarea acesteia. Urmările acestui simptom sunt triste și în alte privințe, căci se pierde în tineret simțul religiozității, anghira care scutesc de diferitele ispite. Ori-cât de învățați s'ar crede unii și alții, ei tot au lipsă de manifestarea simțului religios prin împlinirea datorințelor religioase.

I. P. S. Sa încheie exprimând dorința, ca preoții, profesorii și învățătorii să cultive cu străduință, pe lângă cele-lalte învățături, dragostea evanghelică tare slăbită în unele părți și să premeregă poporului și tinerimei cu exemple bune. [Declară sesiunea sinodală ordinară pe anul 1905 deschisă*].

Vorbirea a făcut asupra auditorului o impresiune adâncă. Ar fi bine, decât sămînța aruncată ar căde pe pământ bun, aducând rîde îmbelșugate. Se constată prezența a 35 deputați, în urmare sinodul e capabil pentru luarea de concluse valide.

Se purcede apoi la constituirea biroului, alegându-se ca notar, din cler: Matei Voileanu și Dr. Miron R. Cristea; dintre mireni: Dr. N. Comșa, Dr. Val. Moldovan, Dr. G. Proca și Lazar Triteanu. Notar general: M. Voileanu. Cele-lalte comisiuni rămân constituite, ca în anul trecut.

Se prezintă apoi diferite rapoarte consistoriale, cari se împart comisiunilor respective. Despre aceste în special voiu raporta la timpul său.

Desbaterile sinodale promit a fi interesante fiind multe chestiuni de interes general. Ședința proximă se anunță pe Marți la orele 10 a. m., la ordinea zilei fiind raportul Consistoriului plenar.

După ședința deputații în corpore s'au prezentat în reședința I. P. S. Sale, unde prin graiul elocuent al semptemvirului Ioan Pușcariu s'au adus omagii venerabilului arhiepiscop pentru activitatea-i necurmată, ce și acum la adâncă bătrânețe desvîltă pentru întărirea bisericii și înaintarea poporului credincios. Bunul păstor, mișcat de recunoștința și dragostea, ce i-se arată, a mulțumit deputaților, rugându-i să-l sprijinească în munca grea purtată pentru conservarea și asigurarea drepturilor noastre bisericesci. Tot în corpore s'au prezentat deputații și la P. Cuv. Sa Archimandritul Dr. Il. Pușcariu, vicariu arhiepiscopesc, dorindu-i deplină sănătate pentru binele bisericii, în serviciul căreia de un lung șir de ani cu vrednicie stă. Natural, că și prânzurile festive la masa arhiepiscopescă s'au început, fiind ați invitați 24 deputați.

Toreador.

SCIRILE DILEI.

— 24 Aprilie v.

Serbările Schiller, începute înainte cu vre-o două luni de profesorii Sași din Brașov prin conferințe, continuate apoi prin serbări școlare, prin tablouri vivante și scene din dramele lui Schiller, reprezentate de mai multe ori de către reuniunile damelor săsesci, prin plantarea unui tein comemorativ, încoronarea unui bust și coruri și serbări populare în grădina școlii de gimnastică, — se încheie ați Marți în mod nu se pôte mai demn. Înainte de amiazi la orele 11 am asistat la un matineu, în sala plină a Redutei. Societatea filarmonică a executat sub conducerea lui Max Krause prima parte din »Eroica-Symphonie« de Beethoven, apoi a urmat discursul festiv al profesorului Dr. Oscar Netoliczka, un discurs avântat, vrednic de amintirea marelui poet. Otorul a tratat tema: »Ce pôte să ne fie nouă Schiller?« — și a răspuns în cuvinte a lese că Schiller pôte să fie poporului conducător la libertate. — Al treilea punct al matineului a fost »Dithyrambe« de Schiller, compoziția lui E. Fr. Richter executată de corul mixt al elevilor (apropo 200) acompaniați de d-l Rudolf Lassel, magistrat.

Când scriem aceste rânduri, se ține serbarea declamatorică musicală a elevilor tot la Redută, ér de séră concert monstru (»Clopotul«) în biserică négră.

*) Vorbirea de deschidere a I. P. S. Sale vom publica-o întrégă în numărul nostru popular de Duminecă.

Maialul școlilor române. În cas de timp favorabil escursiunea anuală în Stejeriș a elevilor școlilor noastre centrale din Brașov se va face Lunia viitoare.

Comisar guvernial la esamenul de maturitate de la școala superioară comercială română din Brașov a fost numit d-l Putnoky, directorul gimnasiului de stat din Lugoși.

Serviciu divin românesc într'o biserică rusescă. »Politische Correspondenz« află din Constantinopol, că preoți sosiți acolo din Constanța au făcut serviciu religios într'o biserică rusescă în limba română. Sinodul a protestat la patriarhie și a adresat un protest și mitropolitului primat al României.

Distincțiunile militare. Din Viena se comunică »Drapelului«, că Maj. Sa a numit pe preotul militar din Viena d-l Pavel Boldea protopop militar și actul prea înaltei numiri a sosit chiar în prima zi de Paști. Colonia română adunată Duminecă séra în adunarea socială a »Clubului român« în restaurantul »Magistrat« a și dat expresie sentimentelor ei de bucurie și prin rostul d-lui Doctor Pomfilu Dan, consilier aulic, prin un discurs solemn a felicitat după merit pe bravul protopop militar. Marți au avut loc ovațiuni și după serviciul divin când d-l protopop a binevoit a întruni la masa sa ospitală pe reprezentanții »Clubului român«, pe mai mulți Ardeleni, Bănățeni, Bucovineni și Români din regatul liber.

— D-l Paul Puhallo colone în statul major și șef al biroului pentru operațiuni belice, a fost distins de Maj. Sa monarhul cu marele ord Leopoldin. Tot-odată a fost înaintat la gradul de general-major în același stat major. Decoratul este frate dulce al soțului decedat al d-nei Emilia Puhallo n. Lungu, cunoscuta noastră scriitoare.

De la curtea regală română. Regele și Regina României s'au reîntors ér d. a. din Sinaia, unde au petrecut sf. serbătorile ale Pașilor, la București. — Duminecă fiind ziua onomastică a Reginei Elisaveta și a principesei Elisaveta, s'a celebrat în metropolia din București un serviciu divin solemn. Orașul a fost frumos decorat cu drapelul ér séra edificiile publice au fost iluminate.

Botezul vaporului »România«. În decursul unei luni se va face în Constanța botezul noului vapor român »România«. Directorul general al serviciului maritim român d-l Coandă va prezenta zilele aceste programul festivităților, ce se vor aranja din acest incident.

Poetul Vlăhuța căsătorit. Duminecă s'a oficiat în biserică din satul Dragosloveni (județul Rîmnicu-Sărat) căsătoria religioasă a d-lui Alexandru Vlăhuța cu d-na Alexandrina Gâlcă.

Certificate de granițe. Congregațiunea comitatului Brașov a cerut de la ministrul de interne, ca modificând circulara referitoare la liberarea pașaportelor să autorizeze pe vice-spanii comitatelor și pe căpitani de poliție ai orașelor să dea certificate de trecere cu durată mai lungă séu mai scurtă, fără considerație la domiciliu. Ministrul a refuzat această cerere. Tot-odată s'a refuzat și cererea, ca societățile și școlile să plătescă colectiv timbrul de 2 corone.

Nouă fabrică de postav. Industria Prahovei care ocupă primul rang în România, va fi îmbogățită cu o nouă și mare fabrică de postavuri, care va funcționa la Ploesci. Capitalul noii fabrici, scrie »Rep.«, este de 200.000 lei. Fabrica pe lângă marfă obicinuită se va ocupa și cu fabricarea postavurilor fine (imitațiunea celor englezești). Fabrica va începe să funcționeze în curând.

Bătăia între soldați și civili. Duminecă după amiazi poliția din Brașov a arestat 3 soldați de cavalerie și 1 de artilerie. Numiții soldați cu numele Szántó János, Nagy Ferencz, Kóvéri Gyula și Birtalan János s'au bătut la o cărciumă din strada fabricelor cu vizitiul Andreiú Ōnea și alți civiliști. Poliția sosind la timp i-a despărțit pe adversari înainte de a fi putut provoca vr'o scenă tragică și i-a escortat la poliție. Soldații au fost predați în aceeași zi comandei militare.

O prelegere despre Carmen Sylva. D-l E. Filtsch fostul preot ev. din București, astăzi parochul comunității ev. din Șura-mare a ținut zilele trecute în Orăștie o conferință interesantă despre viața și activitatea Reginei-poete Carmen-Sylva. Corespondentul din Orăștie al ziarului sibilian »Sieb. D. Tgblt.« aduce elogii con-

rențiarului care, având adeseori onorea de a se întreține cu Regina României, a știut prin espunerile sale să zugrăvescă un tablou viu despre activitatea mănăso literară a gingașei poete și povestitoare.

Recensământul copiilor de școlă. Magistratul orașului Brașov ne trimite spre publicare următoarele: În interesul conscrierii exacte a copiilor obligați la școlă și la școlă pe a. șc. 1905/6 se atrage atențiunea on. public asupra dispozițiilor din § 7 a îndrumării ministeriului de culte și instrucțiune publică, în sensul căroră fie-care proprietar de case séu locuitorul aceluia, care locuiesc în casă, este obligat a da comisariului de conscriere deslușirile necesare asupra tuturor partidelor locuitoare în casă. În sensul acestei îndrumări e obligat fie-care cap al familiei să comunice în mod corespunzător adevărului datele referitoare la copiii obligați la școlă și la școlă, cari se află sub îngrijirea lui.

O proclamație a socialiștilor ruși. O proclamațiune a comitetului central al partidului socialist invită pe lucrători să celebreze ziua de 1 (14) Mai și să încerce să facă în acea zi procesiuni. În cas de intervenire a poliției, să reziste cu armele. Populațiunea inteligentă a orașului este invitată a se asocia lucrătorilor.

La congresul veterinar internațional, ce se va ține la Budapesta în luna Septembrie, România va fi reprezentată prin d-nii I. St. Furtună, inspectorul general al serviciului veterinar, și profesorii Riegler și Motăș. Delegații români vor prezenta două rapoarte: unul despre »Răpiciugă« și celălalt despre »Hemoglobinurile la oi și la boi«.

Loteriile de stat. D-l Suschny, directorul dela »Länderbank« din Viena, o personalitate de reputație europeană în materie financiară, sosesc în cursul acestei săptămâni în București. El se va ocupa aci pe lângă diferite chestiuni cari privesc »Banca de Credit Român« și cu chestiunea loteriilor de stat a căror concesie voesc se o trateze cu guvernul român.

O moștenire de 5 milioane. Consutul austro-ungar din Iași a făcut cunoscut autorităților din România următoarele: Artista dramatică Anna Schlemmer, fca legitimă a lui Wratislav W. Schlemmer din Viena, născută la 1810, a făcut acum 65 ani, adică pe la 1840, un turneu artistic prin România. Aici, artista — care era de o frumusețe răpitoare — face cunosciță și după scurt timp se mărită, cu un proprietar rus nespus de bogat și nobil de origine. Cu ocazia căsătoriei, artista trecu la ortodoxism. Din această căsătorie se născu un băiat idiot, care murind în România pe la 1895, a lăsat o avere de peste 5 milioane lei. Acum consulatul austro-ungar intervine spre a se afla numele soțului artistei Anna Schlemmer, precum și împrejurările și orașul, în care a murit fiul idiot al Annei Schlemmer. Consulatul mai cere, ca să se facă de urgență cercetări în privința miliónelor rămase pe urma băiatului idiot, séu cine și le-a însușit.

Ucenic sinucigaș. Duminecă séra ucenicul de lăcătuș Arpad Mezei aruncându-se înaintea unui tren de marfă ce pornise din gara Brașov spre Sighișora, a fost zdrobit pe loc. Mezei era în etate de 18 ani și era în atelierul lui Iosif Pavlik. Tatăl nenorocitului tînér este șef de locomotivă la căile ferate ungare. Causa sinuciderei este necunoscută.

Un dar al Impăratului Germaniei. Ziarul berlines »Lokalanzeiger« află din Tokio că principele Carol Anton de Hohenzollern a fost însărcinat de Impăratul Wilhelm să remită un dar de 15.000 mărci familiei locotenentului japonez Shibata, care a condus pe atașatii militari străini din Mukden la Port-Arthur și care a fost puțin în urmă ucis într'o luptă. Presa japoneză vorbește cu simpatie de acest dar.

Avis. Joi în 11 Mai st. n. se vor ține în Poiană exercițiile de tragere la țintă cu rezerviștii regimentului 2 de infanterie. În ziua acesta este strict interzis a călca teritoriul Poianei.

Din Macedonia.

Cetățenii din Moloviști vedând că tot sunt amanați cu promisiuni, nedânduli-se armată pentru a-i păzi de bandiții greci, s'au rugat de reprezentanții puterilor străine spre a interveni ca cererea lor să fie luată în considerație.

— Români din comuna Furca (Macedonia) au înființat o societate de sprijin

și ajutor reciproc cu sediul la Alexandria. Ca președinte a fost ales d-l Gh. N. Furcă un distins comerciant în sus șisa comună.

— Din Clisura se serie: Autoritățile imperiale turcesci procedeză cu multă seriozitate la arestarea gazdelor bandiților greci. Din Clisura a fost arestat doctorul Arghropulo, grec de origine și pripășit în această comună românească. Au mai fost arestați din Clisura și măcelarul D. Mironiu împreună cu păstorul séu Take, ér din Castoria au fost arestați d-rul Menelas și bancherul Ciacali. Arestările continuă.

— Din Crușova se anunță că în satul bulgăresc Ter s'a întâmplat o ciocnire strașnică între o ceată de comiți și armata imperială. Comiții se duseră ca să pedepsescă pe unii, cari ar fi trecut în partea Sârbilor. Unii dintre acești partisanii i-au și denunțat autorităților. O și întrégă comiții au resistat dér la urmă au fost zdrobiți, 5 case în cari s'au adăpostit, au luat foc.

— D-l N. Papahagi primul redactor al ziarului »Le Courrier des Balkans«, a fost numit director al internatului universitar din Constantinopole.

NECROLOG. Cu durere aducem la cunosciță prietinelor, colegilor și cunoscuților, că iubitul coleg Nicolae Neamtu, diacon și învățator pensionat, fost membru al mai multor reuniuni din afară și secretar al tuturor reuniunilor din loc, după un morb greu și îndelungat, a răposat în 24 Aprilie (7 Mai) 1905, la orele 6 dimineța, în etate de 45 ani; în al 19-lea an al fetei sale căsătorii, în al 18-lea an al diaconiei, după un serviciu de 16 ani de funcțiune învățătorescă îndepliniți cu zel și abnegațiune, lăsându-și în adâncă întristare iubita-i soție Ana născută Sârbu și pe ficele și filii minoreni: Maria, Cornelia, Daniil și Nicolae. Înmemntarea va fi Marți, în 26 Aprilie (9 Mai), la orele 11 a. m. în cimiteriul bisericii mari din Săliște. Săliște, în 24 Aprilie st. v. 1905. Corpul învățătoresc dela școala primară gr. or. din Săliște.

ULTIME SCIRI.

Budapesta, 9 Mai. Tisza a declarat în clubul liberal, că de-ocamdată tôte vor rămâne cum au fost.

Budapesta, 8 Mai. Deputatul Stefan C. Pop luând cuvântul spune, că principiile lui Deak sunt falsificate. Scopul politiceii actuale maghiare este, după Banffy, de a contopi naționalitățile și de a-le lua limba. Este o luptă de rassă.

Președintele îl intrerupe dicând, că nu-i permis să vorbească aici de lupta de rassă, naționalitățile nicăiri n'o au mai bine ca în Ungaria. Nimeni nu vré să le contopescă, ci se cere dela ele să învețe limba statului.

St. C. Pop răspunde, că a înțeles politica lui Banffy și că e convins că nu toți Maghiarii gândesc ca Banffy. N'are nimic în contra, ca naționalitățile să învețe unguresce, și bucuros ar sprijini acea politică, care pe lângă unitatea statului ar respecta drepturile legale ale naționalităților.

Londra, 9 Mai. Inculpările contra Franței pentru violarea gravă a neutralității, se înmulțesc. Aici se crede că conflictul va deveni acut și Anglia va fi nevoită a intra în luptă alături de Japonia contra Franței.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Traian H. Pop.

Univ. med. Dr. Fritz Hubbes

fost medic asistent la clinica universității imp. reg. din Graz.

Specialist în bólele de urechi, de nas și gât, precum și în bólele pielei și interne.

Consultațiunii zilnic între orele 9—12 și 3—4. Brașov, strada Hirscher Nr 28.

